

לשבת עינג

שנה א ❖ פרשת צו ❖ תשפ"ד

אז תתענג

ע"י דרש ניתן לשנות מתבנית בנין ביהמ"ק

"פֶּאֶשֶׁר עֲשֵׂה בְיוֹם הַזֶּה צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם" (ה, לד)

בריש יומא ילפינן, מכאן פרישת כהן גדול ביום הכיפורים, ופרישת הכהן השוסף את הפרה. ובתוס' שם הקשה, ואמאי לא היו מפרישין נמי כהן גדול לפני יוה"כ ללשכה שמפרישין הכהן השוסף את הפרה, ולמה הוצרכו לבי' לשכות. וצריך עיון, הקשה רבי שמעון משה דיסקין מאי ברירא להו דיש לחסוך בלשכות, וכי לא יתכן דנהגו לעשות לשכה מיוחדת לכל צורך וצורך באופן נפרד.

ויתכן לומר, דבפרק החליל (נא): מהי תיקון גדול, אמר ר"א חלקה היתה בראשונה והקיפוח גזוטרטה, והתקינו שיהיו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה, היכי עביד הכי הכתיב "הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל", אמר רב קרא אשכחו ודרוש והלא הדברים ק"ו כו' עיין שם.

והנה מבואר, דאף על פי שאין לשנות מתבנית הבית, מיהו על ידי דרש שיש צורך בדבר נלמד לשנות לתבנית ולהוסיף על הבניין.

ומהשתא יש לומר דכיוון דהפרשת הכהן גדול והשורף הפרה הוא מאסמכתא, ועל כורחך שאינו בכלל "הכל בכתב" שיעשו לשכה, דאם כן לא הקשה התוס' מדי, אם כן מסתמא על פי זה הוא דעשו הלשכות שהרי היה להם צורך בזה, ואין בזה משום הכל בכתב מיד ה' וכו'.

ולכן הקשו התוספות, כיוון דאפשר להפרישו לאותה לשכה, נמצא שאין צורך בדבר, ואם כן איך יכלו לבנות ב' לשכות דמכוח הדרש והאסמכתא סגי באחת. ועיין רמב"ם (פ"ב מהל' פ"א ה"א) דמבואר שהלשכה הייתה בעורה, וכן נראה מרש"י כאן עיי"ש, אמנם עיין בתוס', ויתכן דתלוי ב' הישובים עיי"ש. (משאת המלך)

צרי עין האם צריכים לבדוק את חצרים

רבי יצחק זילברשטיין סיפר: בערב הפסח הגיע יהודי אל רבו, ושאלה מעניינת ומאוד לא שגרתית בפיו, לדאבוני סיפר בצער, אני נגוע מאוד במידה הגרועה של צרות העין, הקמצנות הקנאה והעין הרעה בהצלחתו של השני מקננים בקרבי ועדיין לא הצלחתי לתקן את נפשי מהנגע החמור הזה. ומה פתאום נזכרת לבוא אליי דווקא עתה בערב פסח תמה הרב? האיש ציטט בפני רבו את ההלכה (שו"ע תל"ג ס"ו) שאין חיוב לבדוק את החצר מחמץ, משום שגם אם היה שם חמץ, העורבים ושאר העופות יאכלוהו. שאלתי היא סיים האיש, האם ההלכה הזו שייכת אף לגבי, או שמה אני חייב לבדוק את החמץ בחצרי.

ומדוע שהדין ישתנה לגביך הוסיף הרב לתמוה, וכאן ציטט היהודי בפניו את דברי חז"ל במסכת סוטה (נח:), אמר רבי יהושע בן לוי, מניין שאפילו עופות השמיים מכירים בצרי העין ואינם אוכלים משלהם? שנאמר (משלי א' יז) "כי חנם מזורה הרשת בעיני כל בעל כנף" (וביאור רש"י, שכך דרכם של ציידים לזרות חיטים ושעורים ברשתם, כדי שיבואו העופות לאכול, ואלו צרי העין, חנם מאבדים מזונות שזורים ברשתם בעיני כל בעל כנף שאף העופות מכירים בהם ואין נהנים ממזונותיהם) וא"כ סיים השואל הרי שעופות אינם נוגעים כלל בלחם שנמצא אצלי בחצר ושמה עלי לחפש אחריו.

והשיב רבי יצחק זילברשטיין, כי גם יהודי זה אינו צריך לבדוק את החמץ שבחצרו, וזאת מחמת ג' הטעמים הבאים, א. לאחר שהוא מבטל את חמצו הרי הוא הפקר, ושוב העופות אוכלים אותו כי רק מה ששייך לצרי העין את זה הם לא אוכלים, אבל מה שצרי עין מפקירים הם אוכלים, כי מזון זה כבר אינו שייך לצרי העין. ב. גם אם נאמר שהחמץ אינו הפקר, מ"מ לאחר שנפסקה הלכה שהעופות אוכלים ומכלים את החמץ שבחצרות ואין צריך לחשוש לו בפסח, ממילא העופות לא אוכלים כעת מלחמו של צרי העין, אלא זו אכילה אחרת, אכילת ביעור חמץ על פי תקנת חז"ל, וידוע שהבריאה כולה וטבעם של הברואים מונהגים לאור קביעת ההלכה. ג. יתכן שלא ניתן לשנות הלכות פסוקות מחמת סיבות שאינן טבעיות לגמרי ולא הוזכרו בשו"ע ובפוסקים. (ע"פ ופריו מתוק)

אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֵי־ךָ

בקודש פנימה בבית

מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א

שיג ושיח במעון מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א, מעשה רב מתורת רבותינו, ונקודות אור מהנהגותיו בקודש, ממה שנאמר בביתו במוצש"ק (ויקהל) ערב חג הפורים.

חביבות המצוות

הביאו לפני מרן שליט"א בקבוקי יין שחולקו למחזיקי תורה בימי הפורים, ואגב שהזכירו ענין מעשר סיפר, "לפני הרבה שנים, באו אלי ב' אנשים חסידים מקנדה אברכים נחמדים, פתאום אחד הוציא לי ב' קלמנטינות, מה זה שאלתי? הוא אמר בהברה פולנית, 'דאס איז טייבעל' הוא אמר את זה בהתלהבות! בקנדה הרי אין את זה, התפעלתי מההתלהבות שלו, הוא ראה טבל, פעם בחו"ל מי ראה טבל, סיפור יפה".

רביעית בפורים

והוסיף רבינו לדון בעניני מצוות הפורים, "אומרים ששאלו את הגר"ד האם יש מצוה לשתות רביעית בפורים, והוא אמר 'שטייט נישט' (לא כתוב). שמעתי שבספר של הגר"ד על השו"ע, כתוב על שמחת יו"ט רביעית. ומישהו אמר לי, אני חושב שזה היה ר' אברהם גנחובסקי זכרונו לברכה, שבאחד מספרי הרב, כתוב שהשיעור זה רביעית. עד כאן הסיפור ששמעתי".

ושאל אחד הנוכחים כמו מי הרה"י נוהג לגבי שיעור שתיית היין והשיבו, "אף פעם לא מדויק. או הרבה יותר או הרבה פחות, תלוי בגיל, הייתי שותה כמו שכתוב בגמ' על רבה ור' זירא. בשנים האחרונות אני לא יכול, יש מצוה לשמוח".

שמחת פורים בצל מרן החזון איש

וביקשו לספר מה היה כשרה"י היה אצל החזון"א בפורים, ומיד העיר הגר"ד, "סליחה שאני אומר, המילה 'כשהייתי אצל החזון"א', כמוני היו מאות מאות, ואני הייתי מהפחותים ביותר, לא הייתי אצל החזון"א הרבה בכלל".

והזכירו שמתכוונים למתי שרה"י היה שיכור... והשיב, "אהה, כשהייתי בחור ולמדתי בישיבת פוניבז', אמר לי חבר בא לך לחזון"א, אז הוא לקח אותי לחזון"א, נכנסנו, הוא קצת השתולל, ואני התאפקתי קצת, הוא כיבד אותנו בתפוח כל אחד, ובירכנו, אח"כ אמר לנו להקשות קושיה, הקשיתי קושיה, אני זוכר איפה, אך את הקושיה אני לא יכול להיזכר, זה היה על התוס' בבבא בתרא, אמרתי לו את הקושיה, והוא לא אמר תירוש. זה לא אומר שלא היה לו תירוש, בכדי לשמח, אומרים שזה קושיה טובה, לא תמיד צריך לומר תירוש. לפעמים שמחים ששאלו קושיה טובה. היה עוד פעם, זה היה בפעם הראשונה, לקח אותי חבר לחזון"א, ואז התבלבלתי מאוד, החבר אמר את הדבר תורה שלו, ואז הגיע התור שלי, ונאלמתי, לא יכולתי לדבר כלום, אז הוא חיכה כמה רגעים, קם, וכשהוא קם, פתאום נפתח הפה, כמו בעל כורחי, הוא שמע את הקושיה, בעמידה ולא אמר כלום, למחרת ר' שלמה ברמן הביא לי, שהחזון"א ביקש שיעתיק מהכתבים שלו, תירוש על הקושיה, לא ענה לי על המקום כלום, ושלח לי את העתקה, שאת זה שלח החזון"א. אני לא הייתי היחיד הרבה הלכו. ומזה התחיל ואז המשיך, השאלות ששאלתי את החזון"א, היו או בהלכה, או שאלה בגמ'. סיפורים מיוחדים אין לי". (באדיבות: אמתחת בנימין)

חיוב מגילה בשושן פורים

כאשר הגיע בערב חג הפורים מרן שליט"א לניחום אבלים אצל משפחת האשה הצדקנית מרת ברכה דיסקין ע"ה, שאלו בנה הגרבי"ד דיסקין שליט"א, דהנה נפסק כי אבל אסור בלימוד התורה, אך מחויב לשמוע מגילה ביום הפורים, כיוון שהוא מדין מגילה ולא בגדר ת"ת.

ולפי"ז האם יוכל לשמוע מגילה בשושן פורים בעיר ב"ב וכמנהג החזון"א שקוראים בבני ברק במקופים בלי ברכה, ויסוד הספק דאם נאמר שפסקו של החזון"א היה כחומרא ואז במקרה לא אבל הוא קולא ויהיה אסור מצד ת"ת, או שסבר שזה חיוב הלכתי מפני הספק על בני ברק האם היא מחוברת לעיר יפו שמוגדרת כערים הספיקות.

והשיבו מרן הגר"ד על אתר: "כי ודאי שיכול לשמוע, ואם זה היה רק חומרא החזון איש לא היה מורה לאחרים. הוא אחז שלדינא מפני הספק יש מקום לקרוא".

"הנהן המחטא אתה יאכלנה במקום קדש תאכל בחצר אהל מועד" (ו, יט)

במשנה בפרק איזהו מקומן וכו', הנאמר קודם התפילה הובאה הלכה זו לגבי אכילת הכהנים, בלשון "ונאכלים לפני מן הקלעים לזכרי כהונה". וצריך ביאור, הן הלא המשנה מדברת תמיד על עבודת המקדש, ואילו הקלעים היו רק במשכן ולא במקדש.

אמר הגר"י מבריסק, שקבלה יש בידו מרבינו הגר"א ליישב המשנה כך, בראשונים (ב"י בשם הרא"ה) הובא טעם למה אומרים קודם התפילה דווקא פרק איזו מקומן של זבחים ולא משניות אחרות, זאת משום שבכל פרק זה אין שום מחלוקת תנאים.

והוסיף על כך הגר"א, מפני מה אכן פרק איזו מקומן נעדר מכל מחלוקת, כי להבדיל משאר כל המשניות נשמר פרק זה בדיוק נמרץ כלשון שנמסר על ידי משה בסיני בלא שום שינוי, מעתה מובן מדוע נאמר במשנה לפני מן הקלעים, כיוון שפרק זה נכתב ממש כמסירתו מסיני, ובדור ההוא היה המשכן על מכונו עם הקלעים. (ע"פ משולחן גבוה)

חיוק רבי אהרן לייב שטיינמן "הרגש" בדבר, החפץ חיים אמר, אם היו מוצאים את הפרק הראשון שהקב"ה ברא בעולם, כמה היו מייקרים את הפרק הזה, הרי זה ממש הפרי שהקב"ה ברא, לכן כמה צריך לייקר את התורה שבכתב, שנשארה בדיוק כנתינתה. אמר רבי אהרן לייב בהתרגשות רבה: יש פרק בתורה שבעל פה שנשארה בדיוק, זאת אומרת דבר נורא, א-מוריעדיקא זאך, שומעים אנו ממש את השיעור של משה רבינו. (נר לשלחן שבת)

"הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה אכול תאכלו אתה בקדש פאָר צוית"י" (י, יח)

בגמ' שבת (יב) אמר ר' ישמעאל בן אלישע אני אקרא ולא אטה פעם א' קרא ובקש להטות אמר כמה גדולים דברי חכמים שהיו אומרים לא יקרא לאור הנר ר' נתן אומר קרא והטה וכתב על פנקסו אני ישמעאל בן אלישע קריתי והייתי נר בשבת לכשיבנה בהמ"ק אביא חטאת שמנה.

סיפר האדמו"ר מטולנא: (מובא בספר ראש גולת אריאל), בשנת תרפ"ו כאשר שהה האדמו"ר בעל האמרי אמת מגור, לצורכי בריאותו בעיר המרפא קרלסבאד, ניגש אליו באחד הימים יהודי למדן, וביקש ממנו ביראת הכבוד להאיר את עיניו בקושיה שעלתה בראשו. מדוע כתב רבי ישמעאל בפנקסו שלכשיבנה בית המקדש יביא קורבן חטאת, והרי מן הגמרא (ברכות ז.) עולה שרבי ישמעאל בן אלישע היה כהן גדול שהדין הוא שאינו מביא חטאת בשגגת מעשה בלבד, ואפילו אם שגג גם בהוראה, יש לו לכהן גדול להביא פר הבא על כל המצוות, ולא כשבה או שעירה כשאר חטאות היחיד, (אם כן מדוע כתב "שמנה" בלשון נקבה).

השיבו האמרי אמת על אתר שלושה תירוצים בזה אחר זה. א. כהן גדול המביא פר הבא על כל המצוות, ושפטור לגמרי בשגגת מעשה גרידה, אינו כי אם זה שנמשך בשמן המשחה, אבל רבי ישמעאל בן אלישע חי בבית שני, וא"כ היה מרובה בגדים בלבד וקרבתו חטאת ככל יחיד. ב. משחרב בית המקדש והוצרך לרשום על פנקסו, לא היה יותר לרבי ישמעאל דין כהן גדול ודומה מצדו לכהן גדול שעבר מחמת מום וכדומה, שלגביו מצינו בראשונים שדינו לגבי קורבנות הוא כדן כהן הדיוט. ג. יש דעה בתוספות (יבמות קד. ד"ה אומר) שהיו שני רבי ישמעאל בן אלישע, ואם כן נוכל לומר שזה שכתב על פנקסו אינו זה המוזכר במסכת ברכות שהיה כהן גדול, ואם כן בטלה הקושיה מעיקרא. (כמוצא שלל רב)

הגאון המופלא רבי אליהו ברוך פינקל זצ"ל

הפסק שעות ארוכות, ואף שנפגשו אז לאחר חצי שנה שלא התראו לא היו משוחחים כלל בשום ענין אחר, ומאירים בתורה כנתינתה מסיני. היה מקורב ואהוב אצל כל גדולי ישראל, ועל כך נביא כמה סיפורים המלמדים על הכלל, לקראת חתונתו אמר לו **מון הגרא"מ שך** זצ"ל שיקבל על עצמו כאברך ללמוד כל יום מוסר, והנה בהגיע יום חתונתו, דקות ספורות לפני החופה חשב לעצמו הן ממש בעוד רגעים אהיה אברך והתחייבתי שאלמד מוסר, ועלי לקיים זאת ולפיכך עיכב חופתו והסתגר בחדר צדדי ולמד מוסר לקיים דבריו.

גם אצל **מון הגרש"ז אוירבעך** זצ"ל היה נכנס רבות, ובפעם הראשונה שהוזמן לסדר קידושין, וכדרכו בכל דבר ישב לברר היטב להיות בקי 'בטיב קידושין', ובשל כך נכנס אל רבי שלמה זלמן עם כמה שאלות וישב עמו במשך ארבע שעות לדון בכל שאלותיו, וכשסיימו הציע הגרש"ז שיבוא למחר שוב להשלים הדברים, ולמחרת ישב אצלו ארבע שעות נוספות, ומשמונה שעות אלו הוציא קונטרס מיוחד בעניני חופה וקידושין, בשם **'אפריון שלמה'**, אשר זכה לתפוצה רבה בקרב כל תופסי התורה.

על מעלתו הרבה ועיסוקו רק בתורה ללא שום מפריעים מסופר, כי אף שנישא לבת ממשפחה אמריקאית לא נתן לגשמיית אמריקה להיכנס לדי' אמותיו, ולמרות שביקר פעמים רבות באמריקה, ועל אף כשרונו הרב ותפיסתו המהירה, לא ידע צורת אות בשפה האנגלית כלל. (וכשביקר לראשונה באמריקה, מיהר לחנות ענק של כלי כתיבה שם מצא את שאהבה נפשו, דפדפות ענק וחוברות כרוכים היטב להם נצרך בשביל חידושי התורה הרבים שכתב ללא הפסקה, מה שלא היה בנמצא כלל בחנות כלי הכתיבה היחידה באותם ימים במאה שערים).

כשהוא בשיא כוחו מעמיד תלמידים הרבה ושמועותיו מתבדרות בבי מדרשא, עוסק בעומקה של מסכת 'יבמות' אותה חיבב עד למאוד, הסתלק בפתאומיות כשעולם התורה מתייתם באחת, ובייחוד ישיבת מיר המעטירה בה התגורר ועליה השפיע כה רבות.

במסע הלווייתו קוננו בבכי מר גדולי ראשי הישיבות על לכתו. ראש הישיבה **הגאון הגדול רנ"צ פינקל** נשנק בבכי בעת הספדו ולא יכל לעצור דמעותיו וירד מלהספיד. **הגאון הגדול רב"מ אזרחי** אמר בהספדו **'אמנם כל המעלות שמניתי נפלאות הן אך אני שלעצמי סבור שעיקר מעלתו היא השמחה בכל וורט בכל סברה ובכל קושיה'**. וידיד נפשו עוד מימי נעוריהם **הגרש"י בורנשטיין** ציין בקול בוכים כי בפטירתו חש הוא כאילו נאכל חצי בשרו שלו.

וכאמור שפתותיו דובבת בקבר על ידי ספריו הרבים על התורה ועל השי"ס, שיוצאים כל העת ע"י בני משפחתו ותלמידיו.

ביום רביעי כ"ד אדר ב' יחול יום היארצייט הטי"ז להסתלקותו של הגאון המופלא רבי אליהו ברוך פינקל זצ"ל מראשי ישיבת מיר, וממעתיקי שמועתו של ריש מתיבתא דמיר מון הגאון רבי נחום פרצוביץ זצ"ל. כאשר באים לתאר ואף במילים מועטות, מעט מן זעיר מדמותו המפליאה לבבות של רבי אליהו ברוך זצ"ל, אשר שמו וזכרו לתאוות כל נפש נדמה שקשה היא המלאכה, וביותר בו ובמשנתו משום שכל שחולף הזמן וחולפות השנים, הולך שמעו וגדל בין היהודים, וכפי שרואים אנו את ספריו המלאים מון אל זן במתיקות שאין בדומה לה, אשר יושבים הם ראשונים במלכות בכל אתר ואתר. (רוב הדברים הובאו במאסף 'ישורון' מא, במאמר הנפלא 'קרא דאורייתא')

בימי חורפו השקיע כל חלבו ודמו בקבלת מסורת התורה מרבותיו. כמו כן עמל רב השקיע בכתיבת חידושי תורה ממה שחידש הוא וממה שחידשו אחרים, והכל היה רושם וכותב "במחברות הקדושות" כפי שכוננו, כל הארה או חידוש כל הרגש וכדו' ללא לאות, ולאחר פטירתו השאיר אחריו 400 קונטרסים המלאים בעשרות אלפי דפים כתובים בכתב ידו, ביניהם גם שיחות המוסר של **מון הגר"ח שמואלביץ זצ"ל**, וכמובן שיעורי רבו מובהק **מון הגר"נ פרצוביץ זצ"ל**.

כאמור את עיקר תורתו קנה כתלמיד מובהק אצל רבו הגדול רבי נחום זצ"ל שם קיבל את דרכי הלימוד בעמל והבנה לעומק הפשט, וכל זה במסורת התורה של דורות איש מפי איש מהרביה **הגדול מון הגאון רבי חיים סולוביץ'יק**, ופעמים רבות שגור היה על לשונו בשיעוריו, דברים ששמע במדויק מפי רבי נחום שאמר דברים כלשון רבו רבי ברוך בער שחזר מילה במילה כפי ששמע מרבי חיים.

למשך שנה אחת הלך ללמוד ולקבל תורה בישיבת פונביז' כשעד מהרה מתחבב על כל רבני הישיבה ובפרט **למון הגר"ש רוזבסקי זצ"ל** שאהבו וחיבבו, והיה מכהו בחיבה, רבי אליהו ברוך 'בתראי' (סביו שעל שמו נקרא, היה הגאון רבי אליהו ברוך קמאי) כך קנה את תורת גדולי ראשי הישיבות דמיר ופונביז', כשהוא משלב ביניהם בצורה מופלאה, ועל השילוב בין תורת רבי נחום לתורת רבי שמואל, אמר הגאון **רבי אשר אריאלי** שליט"א משמו כי **'בפונביז' פתחו לנו את הראש אבל במיר פתחו לנו את העיניים'**.

כל ימיו הסתובב בין החכמים, וזקנו **מון הגרא"י פינקל** זצ"ל ביקש שילמד בחברותא עם **הגאון הגדול ר"ח קמיל** זצ"ל כשהוא מתבטא בפניו "כל הפורש מר' חיים כפורש מן החיים", ובאמת לא פרש ממנו כל חייו והיו עוסקים ולומדים בחברותא תמידין כסדרן, ואף לאחר שעקר רבי חיים קמיל זצ"ל לנגב, היה נוסע אליו בימי בין הזמנים והיו לומדים ללא